

— можливо розробити незалежне тестування (державне екзамнування) випускників юридичних навчальних закладів.

Разом з тим питання підготовки юристів в Україні вимагає всебічного обговорення з участю науковців, професійних фахівців, студентських і громадських організацій з метою вироблення загальної концепції розвитку юридичної освіти і науки.

Стаття надійшла до редакції 24.07.13.

А. П. Бутенко,
к.і.н., доцент,
декан юридичного факультету Європейського університету,
Голова координаційної ради молодих юристів
при Міністерстві юстиції України.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ У НЕПРОФІЛЬНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ЧИ МОЖЛИВЕ ПЕРЕВИРОБНИЦТВО ЮРИСТІВ?

Питання стану сучасної правової освіти є вкрай важливим і актуальним. Про стан підготовки нового покоління правників і кризові явища в сучасній юридичній освіті не говорять лише лекції. Тож хотілося б детально розібрати обґрунтованість багатьох поширених у пресі позицій, що до якості та необхідності підготовки студентів юристів.

Варто звернути увагу, що із закликами обмежити право на підготовку юристів, зменшити кількість ліцензованих місць у вищих навчальних закладах часто виступають не лише пересічні громадяни, а й визнані державні діячі та посадовці.

Уже кілька років напередодні вступної компанії, постійно чути заяви державних чиновників різного рангу про перевиробництво юристів в Україні та їх низький рівень підготовки.

Наприклад: «На сьогодні найбільші складнощі з працевлаштуванням в Україні мають випускники вузів з дипломами юристів, економістів і менеджерів, оскільки ринок праці перенасичений подібного роду фахівцями» — заявив у своєму інтерв'ю екс-голова Державного центру зайнятості Володимир Галицький [1].

Або, як приклад, уривок виступу міністра освіти і науки України Дмитра Володимировича Табачника: «На сьогоднішній день моніторинг заробітної плати показує, що цілий ряд інженерних професій, хіміки, фізики, аналітики, психологи заробляють більше, ніж слабо підготовлений юрист і економіст», — сказав міністр [2]. І важко звинуватити Дмитра Володимировича в не-об'єктивності, оскільки погано підготовлений юрист, як і будь-який інший фахівець, не буде конкурентоспроможним на ринку праці. І свідчення тому величезна кількість осіб з дипломами юриста, що знаходяться на обліку в Державній службі зайнятості України — понад 40 тисяч осіб. Ми наголошуємо саме з дипломами юриста, а не юристів. Кожен юрист-практик підвередить, що в даний момент тисячі компаній по всій країні шукають собі фахових правників і не можуть знайти компетентних фахівців.

Та незважаючи на наведені цілком реальні цифри, на наш погляд, ставити питання про перевиробництво юристів у нашій державі, в сучасних умовах, неможливо. Підтвердження цієї тези досить просте. Україна є країною, що буде ринкову економіку, і питання вибору професії і кола застосування здобутих знань є набагато ширшими ніж при плановій економіці, що існувала в Радянському Союзі. Особисто не раз доводилися чути наступну позицію: «Куди ви непрофільні вузи беретися, он в радянські часи три вищих навчальних заклади готували юристів і на всю країну вистачало!».

Подібні заяви викликають лише подив, і перш за все: чи можна взагалі порівнювати нинішній стан юридичної галузі з радянською?

Завдання тогочасної юридичної освіти були зовсім інші, правова система держави була формальним додатком Комуністичної партії, що беззаперечно виконувала всі її директиви, сфера застосування власних навичок фахівцями був у більшості випадків був обмежений кримінальним і цивільним напрямком роботи.

Сучасні динамічні ринкові умови диктують потребу у фахівцях іншого гатунку. Це пов'язано з тим, що сьогодні юридичні знання можна застосовувати не лише в суто юридичній сфері. Вони потрібні і менеджерам, і керівникам як приватних, так і державних підприємств. Здобуття юридичної освіти як другої вищої стало практичною необхідністю для багатьох економістів, банкірів. Озброєні додатковими знаннями вони є конкурентнішими на ринку праці, а як керівники свого малого чи середнього бізнесу є його надійною опорою.

Та й чи можна говорити про перевиробництво людей, що мають правничу освіту взагалі? Особа, що отримала правові знання, має інший рівень свідомості, змінюється підхід до визначення свого місця в житті, сім'ї, суспільстві. Вона знає, як захистити себе, своїх близьких. Тому правників не може бути забагато. Скільки б їх не було, це не погіршить становища України.

Та факт залишається фактом — у країні близько 180 навчальних закладів, що готують правників і рівень їх підготовки різний.

То ж дійсно є необхідним визнати наявність серйозних проблем у підготовці фахівців з вищою правовою освітою в Україні. Але як показав досвід діяльності багатьох навчальних закладів України, ні профільність навчального закладу, ні форма його власності не є критерієм для визначення якості підготовки фахівців. На початку незалежності України самі життєві обставини вимагали все більше і більше фахівців у галузі права. І освітня галузь відреагувала відкриттям юридичних факультетів, Незважаючи на організаційні труднощі за минулі 22 роки були створено десятки потужних юридичних факультетів та інститутів, що працюють у ВНЗ не юридичного спрямування.

І доказом цього є наше сьогоднішнє зібрання в стінах найславетнішого економічного університету країни. Ще на більшу критику наражаються навчальні заклади приватної форми власності, що здійснюють фахівців з напрямку «Право». Але ж, шановні колеги, акредитаційні та ліцензійні вимоги до всіх вищих навчальних закладів є однаковими незалежно від їх форми власності. То ж давайте говорити відверто: проблеми, що виникли в якості підготовки фахівців, не є проблемою приватної чи державної освіти, а проблемою всієї галузі, викликаною недобросовісністю деяких вищих навчальних закладів. В основі вирішення проблеми потрібно поставити лише єдиний критерій — якість підготовки майбутніх фахівців. А якість залежить не від вивіски на фасаді та давньої історії університету. Для власного становлення «молоді» юридичні факультети змушені шукати нові форми викладання, вдосконалювати поєднання теорії та практики, здійснювати підготовку не універсальних фахівців, а орієнтованих на певний сегмент юридичного ринку. Фахівців озброєних додатковими знаннями в галузі економіки, банківської справи, страхової діяльності та навіть медицини! Невже це негативно впливає на майбутнього випускника?

Відома істина: добросовісна конкуренція породжує якість, монополізм у будь якій галузі призводить до занепаду.

То ж хочу зазначити, що реальний, а не формальний контроль за підготовкою фахівців та їх якістю, як зі сторони держави, так і зі сторони юридичної спільноти зможуть реально вплинути на вирішення зазначеної проблеми, а не пошуки чергових винних, як то приватних чи непрофільних ВНЗ.

На останок хочу навести вислів посла Любомира Копая, Координатора проектів ОБСЄ в Україні: «Висока якість юридичної освіти є однією з невід’ємних рис успішного демократичного суспільства. Якість українського законодавства та системи юстиції у майбутньому безпосередньо залежить від сьогоднішніх підходів до підготовки правників...». То ж упевнений, що ґрунтовна професійна дискусія в межах цієї конференції допоможе нам знайти відповіді на гострі питання.

Список використаних джерел:

1. Дзеркало Тижня. — № 22 (750) від 20—26 червня 2009 р.
2. Офіційний сайт Телевізійної служби новин <http://tsn.ua/ukrayina/ukrayini-bilshe-ne-potribni-yuristi-ta-ekonomisti.html>

Стаття надійшла до редакції 17.07.13.

Л. М. Кононенко,

канд. юрид. наук, проф., зав. кафедри цивільних та адміністративно-правових дисциплін
Академії муніципального управління

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ ТА ЕКОНОМІСТІВ

У статті 1 Конституції України зазначено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Реалізувати вказану програму — це невідкладне завдання для всіх органів державної влади і безпосередньо за участю народу, який є єдиним джерелом влади в Україні [1, Ст.1, 53]. Побудувати правову державу за п’ять—десять років практично неможливо. На це піде не один десяток років. Тут мова йде не тільки про